

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЯК МЕХАНІЗМ НІВЕЛЮВАННЯ СВІТОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Мотиль А. І.

здобувач II магістерського рівня освіти за спеціальністю 072
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

Геополітичні загрози, до яких потрібно віднести збройні конфлікти, воєнні дії, природні катастрофи та інші явища, здійснюють суттєвий вплив на економічну стабільність всіх світових держав. Вони спроможні спричинити серйозні трансформації глобального економічного середовища, що несе негативні наслідки для багатьох держав, зокрема, для їх бюджетної стабільності. В даному контексті бюджетна політика має виступати як цілісний механізм нівелювання геополітичних загроз з метою забезпечення економічної стійкості.

Як справедливо зазначає Ватульов А.В., «бюджетна політика відіграє незаперечну роль у економічному розвитку держави. Вона є ключовим інструментом для забезпечення фінансової стійкості, стимулювання економічного зростання та досягнення соціальних цілей» [1].

Зважена бюджетна політика є основою ефективного бюджетного менеджменту. Через механізми акумулювання податків та раціональних ресурсних розподіл бюджетна політика забезпечує фінансування пріоритетних напрямків загальнодержавного розвитку. Водночас, бюджетна політика виступає дієвим інструментом стимулювання економічної активності. За умов застосування комплексу заходів фіскального характеру, держава стимулює підприємницьку діяльність, розвиток інновацій, а також сприяє залученню іноземних інвестицій.

Досліджуючи бюджетну політику держави в умовах воєнного стану, Канєва Т і Галабурда А. зазначають, що «бюджетна політика завжди має соціальну складову. Шляхом виділення достатніх ресурсів на соціальні програми, держава може забезпечити соціальний захист, включаючи соціальне забезпечення, медичну допомогу та житлову підтримку, що сприяє зростанню добробуту громадян» [2].

В цілому, на думку Пасічного М., «бюджетна політика визначає економічний курс держави. Її ефективність, прозорість та адекватність впливають на конкурентоспроможність країни, залучення інвестицій, рівень життя громадян і загальний економічний розвиток. Розумне та ефективне управління бюджетною політикою стає ключовим фактором успіху для будь-якої держави» [3].

Впродовж останніх років геополітичні загрози спричинили суттєвий вплив на бюджетну безпеку і бюджетну політику світових держав. Вони призвели до збільшення витрат на соціальний захист і соціальне забезпечення, трансформації пріоритетів щодо розподілу бюджетних ресурсів, зростання боргового навантаження і актуалізували завдання щодо перегляду фіскальних стратегій. Сьогодні світові держави намагаються знайти оптимальний баланс між достатнім рівнем соціального захисту і підтримкою економіки в умовах надзвичайних обставин. Згідно із зазначеним, бюджетна політика має бути адекватною новим викликам через перегляд бюджетних пріоритетів, ефективне управління ресурсами і розробку стратегії фінансової стабільності. Геополітичні загрози та виклики також вимагають постійного моніторингу і прогнозування ймовірності настання фінансових ризиків. Держави в сучасних умовах зосереджені на формуванні резервних фондів і налагодженні механізмів бюджетної гнучкості з метою оперативного реагування на зміни. До того ж, важливо враховувати вплив геополітичних шоків на інвестиційний клімат, процеси залучення капіталів і розвиток бізнес-процесів.

Як зазначає Тимошенко М.В., «бюджетна політика стає ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості та здатності країни протистояти геополітичним шокам і змінюватися у вимогливих умовах. В контексті дослідницької проблематики даної наукової статті існує необхідність розкриття ключових геополітичних шоків у світовій економічній системі, що формують значні загрози для загальноекономічного розвитку зокрема та бюджетної безпеки країн світу зокрема» [4].

Надзвичайні природні катаклізми, такі як повені, землетруси, урагани і пожежі, зазвичай спричиняють значні збитки для економіки та бюджету світових країн. З метою забезпечення бюджетної стійкості, уряди мають розробляти і реалізовувати плани запобігання і відновлення у випадку природних катастроф, а також створювати страхові фонди. Проте, найбільшим шоком для економічної системи нашої держави стало повномасштабне військове вторгнення в Україну, яке до того ж стало викликом для економіки більшості країн світу.

В Україні в значній мірі був втрачений економічний потенціал, і великою стала ступінь залежності від допомоги держав із розвиненою економікою відносно планування та виконання бюджету і бюджетних зобов'язань. Водночас, країни із розвиненою економікою постали перед необхідністю збільшити видаткову частину бюджетів в рамках соціально-економічної і військової підтримки Україні.

Підсумовуючи викладене і спираючись на результати попередніх досліджень [5] можна зробити наступні висновки. Світові геополітичні виклики здійснюють вплив на бюджетну безпеку через зростання витрат, в тому числі соціального призначення, зменшення темпів економічного зростання, зниження фіскальних надходжень, зростання бюджетного дефіциту і державного боргу, лімітування зовнішнього фінансування, а також погіршення інвестиційного клімату. В умовах захисту від військової агресії та інших геополітичних викликів саме зважена і ефективна бюджетна політика має стати дієвим механізмом нівелювання економічних загроз: потрібно оптимізувати фіскальне навантаження на основі з'ясування ролі та місця окремих регіонів у період війни і повоєнного відновлення, ефективно управляти запозиченнями і мінімізувати бюджетний дефіцит. Зазначені заходи мають сприяти стабілізації фінансового стану держави, підвищенню рівня бюджетної безпеки і стати стимулом збереження сталого економічного розвитку. До того ж, ефективна бюджетна політика сприяє залученню інвестицій на основі підвищення довіри внутрішніх і зовнішніх інвесторів, зміцненню соціального захисту і збереженню регіонального економічного потенціалу тощо.

Література:

1. Ватульов А. В. Фінансово-бюджетна політика економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № (3). с. 37—44.
2. Канєва Т., Галабурда А. Бюджетна політика держави в умовах воєнного стану. *SCIENTIA FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету)*. 2022. № 144 (4), с. 98—109.
3. Пасічний М. Бюджетна політика та економічний розвиток. *Економічний вісник університету*. 2020. № 44. с. 153—164.
4. Тимошенко М.В. Бюджетна політика як інструмент протидії геополітичним шокам. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. с.120-125.
5. Савастєєва О.М. Фінансово – економічна безпека в контексті захисту національних інтересів у фінансовій сфері. *Управління системою фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування* : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 16-18 листопада 2022 р. Миколаїв : МНАУ, 2022. с.106-107.